

Adam Lepa

Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi w swoich relacjach relacjach „ad extra”

Łódzkie Studia Teologiczne 1, 57-64

1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bp. ADAM LEPA

WYŻSZE SEMINARIUM DUCHOWNE W ŁODZI W SWOICH RELACJACH „AD EXTRA”

WSTĘP

Seminarium Duchowne jest uczelnią o wyjątkowej specyfice. Składają się na to różnorakie czynniki: realizowane cele, stosowane metody, struktura studiów, obowiązujący regulamin, pielęgnowane tradycje itp. O istniejącej specyfice mówią m.in. nazwy niektórych funkcji, sprawowanych w społeczności seminarialnej, często już dziś nieczytelne dla człowieka „z zewnątrz”, jak np. „regens”, „prokurator”, „prefekt”¹. Adhortacja Papieża Jana Pawła II *Pastores dabo vobis* podkreśla, że seminarium jako wspólnota wychowująca, służy „formacji ludzkiej, duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej przyszłych prezbiterów”². Jest ono zatem czymś więcej niż tylko szkołą zapewniającą wykształcenie i zawód. Seminarium duchowne w swojej zwyczajnej działalności idzie również o wiele dalej niż zwykła instytucja wychowawcza. Zapewnia kandydatom do kapłaństwa wszechstronną formację, aby mogli się stać duszpasterzami dobrze przygotowanymi do skutecznego pełnienia posługi na różnych polach swojej pracy³. O wyjątkowości zadań, przed którymi stoi seminarium duchowne świadczy też dość szeroki wachlarz funkcji i posług, jakie podejmują jego absolwenci w ramach pełnionych prac duszpasterskich. Dla przykładu można tu wymienić posługę kapelana szpitala i garnizonu wojskowego, policji i klubu sportowego, katechety w szkole i wykładowcy w uczelni państwowej, spowiednika wspólnoty zakonnej i opiekuna prasy parafialnej, duszpasterza akademickiego i dyrektora szkoły katolickiej⁴. Najczęściej bywa jednak, że wymienione zadania seminarium duchownego są zmajoryzowane poprzez pozostałe jego funkcje, stąd relacje tej uczelni w stosunku do innych instytucji nie były dotąd postrzegane w należytych proporcjach. Artykuł niniejszy jest więc pierwszą próbą nakreślenia obrazu tych

¹ „Regens” w niektórych seminariach duchownych jeszcze do niedawna był odpowiednikiem funkcji „rektora”; „prokurator” zaś to „dyrektor administracyjny” seminarium; natomiast „prefekt” jest jednym z najmłodszych przełożonych „sprawujących nadzór nad klerykami w seminariach duchownych”. Zob. ks. M. K o w a l e w s k i, *Mały słownik teologiczny*, Poznań 1960.

² Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska, Pastores dabo vobis* (61).

³ Por. DFK nr 4.

⁴ Zob. np. *Archidiecezja Łódzka. Informator*, Łódź 1992.

licznych kontaktów, które w latach 1989-1991 zostały nawiązane, bądź były kontynuowane między Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi a różnorakimi instytucjami⁵. Autor zdaje sobie sprawę, że jest to niewielki fragment z bogatej panoramy problemów i zadań, przed którymi stoją obecnie w Polsce wyższe seminaria duchowne⁶. Stanowi za to przyczynek do wiedzy na temat głębokich zmian, jakie w następstwie przeobrażeń ustrojowych dają znać o sobie w wielu instytucjach Kościoła katolickiego w Polsce.

Należy też wyrazić zrozumiałe przekonanie, że przedstawiony tu pobieżny zarys problematyki będzie wymagał z czasem pogłębienia i dalszych uzupełnień.

Artykuł zawiera trzy części. W pierwszej części ukazane są różnorakie kontakty Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi jako uczelni z innymi uczelniami; natomiast w części drugiej przedstawiona jest działalność pracowników dydaktyczno-naukowych łódzkiego Seminarium w ich współpracy z instytucjami naukowymi. Trzecia część wreszcie prezentuje członkostwo wykładowców seminaryjnych w gremiach naukowych z podkreśleniem ich funkcji kierowniczych.

1. WSPÓLPRACA Z UCZELNIAMI

Panujący w Polsce długie lata system totalitarny nie pozwolił na nawiązywanie jakichkolwiek więzi z innymi uczelniami, choć po II wojnie światowej Łódź stała się miastem akademickim, samo zaś Seminarium Duchowne powstało w tym mieście w 1921 r.⁷ Były jedynie kontakty prywatne między profesorami WSD a profesorami innych łódzkich uczelni. Ich inicjatorem i wiernym do końca współtwórcą był biskup Michał Klepacz, trzeci ordynariusz diecezji łódzkiej, były profesor Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie⁸. Jego przybycie w 1946 r.

⁵ Dłatego wzięto pod uwagę lata 1989–1991, ponieważ w 1989 r. dokonały się bardzo istotne zmiany w życiu społecznym i politycznym państwa (m.in. Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła z 17 maja 1989 r.), natomiast rok 1991 był rokiem jubileuszu Uczelni.

⁶ Nadal istnieje dotkliwy niedostatek publikacji na temat seminariów duchownych w Polsce. Jeżeli podejmowano niektóre zagadnienia tych uczelni, to najczęściej dotyczyły one troski o powołania do kapłaństwa oraz wybranych problemów dydaktyki seminaryjnej. Ze zrozumiałych przyczyn nie podejmowano (w publikacjach) krytycznej oceny istniejących „blasków i cieni” w dotychczasowym systemie funkcjonowania seminariów duchownych. Zob. bp S. Szymbek, *Blaski i cienie formacji kapłańskiej w polskich seminariach*, „Znaki Czasu”, 1991, nr 22, s. 92–107.

⁷ ks. T. Graliński, *Seminarium Duchowne w Łodzi. Szkic historyczny z lat 1921–1948*, WDL, 1948, nr 5, s. 121–127 i nr 6, s. 140–147; ks. K. Gabryel, *Historia Seminarium Duchownego w Łodzi*, WDL, 1972, nr 1, s. 10–14; A. Gniazdowski, *Łódzki ośrodek naukowy, [w:] Województwo miejskie łódzkie. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju*, H. Mortimer-Szymczak (red.), Łódź 1981, s. 407–414.

⁸ W latach 1945–1947 biskup Klepacz pełnił funkcję dziekana Wydziału Teologicznego (w Białymstoku). W 1947 r. w dwa dni po konsekracji biskupiej (odbyła się 13 kwietnia) otrzymał doktorat honoris causa Wydziału. Por. ks. M. Hołodok, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Stefana*

do Łodzi zbiegło się z powstawaniem i rozbudową uczelni państwowych tego miasta i dało początek wielu trwałym kontaktom, a nawet bliskim więziom ze środowiskiem akademickim⁹.

W czasach totalitaryzmu komunistycznego łódzkie Seminarium Duchowne skazane zostało na całkowitą nieobecność w życiu społecznym i kulturalnym miasta oraz województwa. Nie wymienia go wtedy żaden wykaz uczelni miasta. Jedynym „publicznym” śladem jego istnienia była... książka telefoniczna, w której jednak figurowało ono pośród szkół „różnych i osobliwych”¹⁰. Całkowicie ignorowano fakt, że jeszcze przed II wojną światową Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi otrzymało państwowe prawa szkoły wyższej¹¹.

Do doświadczeń powojennych nawiązał niezwłocznie biskup Władysław Ziółek, piąty ordynariusz diecezji łódzkiej. Już w pierwszych miesiącach po objęciu rządów, podjął kroki zmierzające do stworzenia nowych więzi ze środowiskiem naukowym miasta. Zaowocowało to m.in. w licznym udziale łódzkich nauczycieli akademickich w uroczystościach o charakterze duszpasterskim (np. spotkania opłatkowo-noworoczne).

W 1988 r., dzięki inicjatywie i staraniu biskupa Władysława Ziółka, powstał w Łodzi od dawna oczekiwany Punkt Konsultacyjny warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej. Rok 1988/89 był pierwszym rokiem pracy tej nowo powstałej uczelni teologicznej w Łodzi. Na kursie zwyczajnym rozpoczęły studia osoby świeckie i siostry zakonne, natomiast na kursie licencjackim podjęli naukę kapłani (trzy najmłodsze roczniki), którzy na mocy decyzji Biskupa Łódzkiego zostali zobowiązani do odbycia studiów specjalistycznych. Nowa uczelnia teologiczna znalazła swoją siedzibę w budynku diecezjalnym przy ul. Worcella 13 (dziś ul. ks. Ignacego Skorupki). Bliskie sąsiedztwo z WSD stało się, jak się później okaże, jedną z okoliczności ułatwiających podejmowanie zajęć w „łódzkiej ATK” przez wykładowców WSD.

Nowa obecność ATK w Łodzi znalazła swoje odbicie również w działalności naukowej WSD. W wyniku zawartego porozumienia z władzami Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, studenci WSD od 1989 r. mogą przedstawiać swoje prace magisterskie na Wydziale Teologicznym ATK i w następstwie tego uzyskiwać tam dyplomy magisterskie. Promotorami tych prac są pracownicy dydaktyczno-naukowi Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi. W chwili

Batorego w Białymstoku (1945–1951), „Studia Teologiczne”, 1992, nr 10, s. 117–136.

⁹ abp K. Wojtyła, *Kazanie wygłoszone w czasie uroczystości pogrzebowych biskupa Michała Klepacza*, WdŁ 1967, nr 2, s. 36–48. Zob. także liczne wypowiedzi o biskupie Klepaczcu, np.; N. Han-Ilgiewicz, *Spotkania Biskupa z pedagogiką specjalną*, [w:] *W kierunku chrześcijańskiej kultury*, bp B. Bejze (red.), Warszawa 1978, s. 18–22.

¹⁰ W *Spisie telefonów* z 1984 r. Wyższe Seminarium Duchowne „znalazło się” pod nagłówkiem „Państwowa Szkoła Pracowników Socjalnych” (sic!). Nie trzeba tłumaczyć, że odszukanie ukrytego w taki sposób Seminarium w książce telefonicznej wymagało wręcz akrobacji intelektualnych.

¹¹ ks. K. Gabriel, ks. S. Građ, *Rys historyczny Seminarium Duchownego w Łodzi*, [w:] *Diecezja Łódzka. Terytorium. Organizacja. Duchowieństwo*, Łódź 1987, s. 62–65.

zainicjowania współpracy na tym szczeblu, funkcjonowało w Seminarium Duchownym w Łodzi 10 seminariów magisterskich.

Biskup Łódzki podjął w 1988 r. decyzję o obowiązku obrony przez alumnów prac magisterskich jeszcze przed ich święceniami kapłańskimi. Pierwszym widocznym rezultatem tych ustaleń i decyzji były dyplomy magisterskie uzyskane w czerwcu 1990 r. przez 20 absolwentów łódzkiego Seminarium Duchownego.

Innym przejawem współpracy obydwu uczelni był aktywny udział przedstawicieli ATK w inauguracjach roku akademickiego w WSD w Łodzi. Profesorowie uczelni warszawskiej głosili homilie podczas mszy inauguracyjnej rok akademicki albo wygłaszali wykłady inauguracyjne w auli seminaryjnej¹².

Z kolei WSD uczestniczyło czynnie w regularnych spotkaniach naukowych, organizowanych wspólnie przez ATK i Uniwersytet Łódzki, a poświęconych nauce społecznej Kościoła. Ostatnia część wielu z tych spotkań, wypełniona gorącą dyskusją, odbywała się najczęściej w refektarzu profesorskim Seminarium Duchownego.

W roku akademickim 1988/89 rektor WSD w Łodzi biskup Adam Lepa zaproszony został oficjalnie do czynnego udziału w pracach Konferencji Rektorów Uczelni Łódzkich. Pozwoliło to z bliska poznać ważniejsze problemy środowiska akademickiego miasta (wśród których były niektóre sprawy z dziedziny duszpasterstwa akademickiego i kontaktów między uczelniami), jak również przedstawić łódzkiemu środowisku naukowemu specyfikę studiów seminaryjnych. W Konferencji zasiadają rektorzy: Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Łódzkiej, Akademii Medycznej, Wojskowej Akademii Medycznej, Akademii Muzycznej, Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych, Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Teatralnej i Telewizyjnej, Wyższego Seminarium Duchownego. Przewodniczącymi Konferencji są *per turnum* rektorzy poszczególnych uczelni. Na mocy uchwały Konferencji, rektor Wyższego Seminarium Duchownego reprezentuje w tym gremium sprawy wszystkich pozostałych uczelni teologicznych w mieście.

Od roku akademickiego 1988/89 rektor WSD zapraszany bywa przez uczelnie łódzkie do udziału w inauguracjach roku akademickiego; najpierw przez niektóre z nich, a później (od 1989/90) przez wszystkie¹³. Z rektorami łódzkich uczelni nawiązał kontakt już w 1987 r., gdy w imieniu Biskupa Łódzkiego zapraszał ich do udziału w przygotowywanym wtedy spotkaniu z inteligencją łódzką mającego

¹² W latach 1988–1991 byli to następujący profesorowie Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie: ks. prof. Jan Łach, ks. prof. Helmut Juros, ks. prof. Wincenty Myszor, ks. doc. Antoni Lewek, ks. prof. Edmund Morawiec.

¹³ Uczelnią, która dokonała w tej dziedzinie pionierskiego „wyłomu” był Uniwersytet Łódzki, w okresie, gdy urząd rektora sprawował prof. Leszek Wojtczak.

przybyć do Łodzi Papieża Jana Pawła II¹⁴. Z kolei rektorzy tych uczelni uczestniczą w uroczystych inauguracjach roku akademickiego WSD oraz w innych spotkaniach okolicznościowych (np. akademie ku czci św. Tomasza z Akwinu, z racji rocznic związanych z Soborem Watykańskim II itp.).

W wyniku współpracy z Uniwersytetem Łódzkim w Wyższym Seminarium Duchownym odbyły się dwa szczególnie interesujące spotkania. Jednym z nich była sesja zatytułowana: „Uniwersytet Łódzki Kościołowi Łódzkiemu na 70-lecie Diecezji”, odbyta 27 i 28 kwietnia 1990 r.¹⁵ Rok później odbyło się w sali konferencyjnej Seminarium sympozjum poświęcone Całunowi Turyńskiemu. Jego organizatorami były Uniwersytet Łódzki i Wyższe Seminarium Duchowne¹⁶. Do udziału w spotkaniach zaproszeni zostali czynni duszpasterze i katecheci z terenu diecezji łódzkiej. Uczestniczyli w nich także przedstawiciele alumnów.

Osobną kartę w dziedzinie kontaktów międzyuczelnianych stanowi współpraca WSD w Łodzi z Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Franciszkanów Konwentualnych w Łodzi-Łagiewnikach. Kontakty te nawiązywane są na kilku płaszczyznach: wzajemny udział w inauguracjach roku akademickiego i w różnych sesjach naukowych, spotkania przełożonych, organizowanie wspólnych rozgrywek sportowych. W związku z odbywającym się w Rzymie w 1990 r. Synodem Biskupów, poświęconym formacji kapłanów we współczesnym świecie – przedstawiciele obydwu seminariów, przełożeni i alumni, dwukrotnie uczestniczyli we wspólnym czuwaniu modlitewnym na Jasnej Górze¹⁷.

Trzeba tu jeszcze dodać, że w roku akademickim 1990/91 po raz pierwszy w historii łódzkiego Seminarium Duchownego jego alumni uczestniczyli aktywnie w zawodach sportowych, organizowanych przez Akademicki Zespół Sportowy w Łodzi. Reprezentacje sportowe WSD w Łodzi brały udział w rozgrywkach piłki nożnej oraz tenisa stołowego.

2. WYKŁADY I DZIAŁALNOŚĆ ODCZYTOWA PROFESORÓW WSD NA FORUM POZASEMINARYJNYM

Już przed II wojną światową wykładowcy z WSD w Łodzi prowadzili zajęcia na innych uczelniach. Jednym z pierwszych był ks. docent Antoni Rosz-

¹⁴ Spotkanie przedstawicieli łódzkiego świata nauki i kultury z Papieżem Janem Pawłem II odbyło się w katedrze 13 czerwca 1987 r. Z przybyłymi na tę uroczystość rektorami łódzkich uczelni Papież odbył bardzo serdeczną rozmowę po ich przedstawieniu przez biskupa Władysława Ziółka. Zob. bp A. Lepa, *Papież Jan Paweł II w Łodzi*, Łódź 1992, s. 123–139.

¹⁵ *Uniwersytet Łódzki Kościołowi Łódzkiemu*, M. Kamińska (red.), Łódź 1990.

¹⁶ W sympozjum odbytym 22 maja 1991 r., a zatytułowanym „Całun Turyński w świetle badań naukowych” wzięli czynny udział pracownicy naukowcy Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Łódzkiej i Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi oraz goście spoza Łodzi.

¹⁷ Rektor WSD biskup Adam Lepa kilkakrotnie udzielał alumnom Seminarium w Łagiewnikach święceń diakonatu i prezbiteratu.

kowski, wykładowca m.in. na Uniwersytecie Poznańskim socjologię i naukę społeczną Kościoła¹⁸.

Obecnie, tj. w roku akademickim 1990/91, w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie pracują dwaj profesorowie WSD w Łodzi: biskup prof. dr hab. Bohdan Bejze, który jest w ATK kierownikiem Katedry Filozofii Religii oraz ks. prof. dr hab. Szczepan Ślaga kierujący Katedrą Filozofii Przyrody¹⁹.

W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim ks. prof. dr hab. Lech Stachowiak pracuje na stanowisku kierownika Katedry Starego Testamentu Ksiąg Historycznych i Dydaktycznych.

Wykładowca w WSD medycynę pastoralną prof. dr hab. med. Włodzimierz Fijałkowski prowadzi zajęcia z tej dziedziny również w innych seminariach duchownych w Polsce.

Wielu wykładowców seminaryjnych pracuje także w dwóch innych uczelniach teologicznych Łodzi: w łódzkim Punkcie Konsultacyjnym ATK oraz w Instytucie Teologicznym.

W miejscowym ośrodku Akademii Teologii Katolickiej wykładają: bp Bohdan Bejze, ks. Stanisław Grad, ks. Jan Jachym, ks. Antoni Just, ks. Waldemar Kulbat, bp Adam Lepa, ks. Andrzej Perzyński, ks. Ireneusz Pękalski, ks. Tadeusz Sikorski, ks. Lech Stachowiak, ks. Sławomir Szczyrba, ks. Eugeniusz Szewc, ks. Szczepan Ślaga i ks. Andrzej Świątczak, który pełni funkcję kierownika tej uczelni.

W łódzkim Instytucie Teologicznym natomiast prowadzą zajęcia następujący wykładowcy Wyższego Seminarium Duchownego: ks. Bogdan Bakies, który jest rektorem Instytutu, ks. Józef Fijałkowski, Włodzimierz Fijałkowski, ks. Stanisław Grad, ks. Jan Jachym, ks. Aleksander Janeczek, ks. Antoni Just, ks. Waldemar Kulbat, bp Adam Lepa, ks. Andrzej Perzyński, ks. Ireneusz Pękalski²⁰.

W Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Franciszkanów Konwentalnych w Łodzi-Łagiewnikach prowadzili ostatnio wykłady: ks. Andrzej Dąbrowski (prawo kanoniczne) i ks. Andrzej Świątczak (teologia moralna).

Należy również odnotować epizodyczne wystąpienia wykładowców WSD w innych uczelniach czy instytucjach łódzkich o charakterze naukowym (wykłady, referaty, konferencje itp.). Już w 1982 r. podjęli wykłady (unicestwione w następstwie stanu wojennego – 13 grudnia 1992 r.): ks. Bogdan Bakies (filozofia) na Politechnice Łódzkiej i ks. Waldemar Kulbat (filozofia) na Uniwersytecie Łódzkim. Biskup Adam Lepa wygłaszał odczyty w Uniwersytecie

Trzeciego Wieku i w Klubie Akademickim przy łódzkim Oddziale Polskiej

¹⁸ ks. A. Roszkowski, *Naczelna Izba Gospodarcza w Polsce i za granicą*, Łódź 1928; tenże, *Katolicyzm społeczny*, Poznań 1992.

¹⁹ W latach wcześniejszych wykładali w ATK: ks. Antoni Just, ks. Tadeusz Sikorski i ks. Henryk Janus.

²⁰ Z porównania dwóch przedstawionych wykazów osób wynika, że wielu wymienionych wykładowców seminaryjnych prowadzi zajęcia w obydwu uczelniach.

Akademii Nauk, ks. Bogdan Bakies w Wojskowej Akademii Medycznej, ks. Andrzej Dąbrowski w Uniwersytecie Trzeciego Wieku²¹.

Wykładowcy łódzkiego Seminarium Duchownego biorą również aktywny udział w kształceniu katechetów, organizowanym wspólnie przez Kurię Biskupią i Kuratorium Oświaty i Wychowania w Łodzi. Od 1990 r. wykładają tam: ks. Józef Fijałkowski, ks. Jan Jachym i ks. Andrzej Perzyński.

Innym jeszcze terenem wystąpień wykładowców seminaryjnych są sesje i sympozja, a także konferencje prasowe, mające charakter duszpasterski. Ich współorganizatorami są albo odpowiednie komisje Wydziału Duszpasterstwa Kurii Biskupiej, albo instytucje z nią współpracujące. Dla przykładu można wymienić dwie sesje duszpasterskie, mające także charakter konferencji prasowych: „Rodzina łódzka w zagrożeniu”, przeprowadzona w 1990 r. oraz „Kościół Łódzki Anno Domini 1991”, zorganizowana rok później. Obydwie sesje odbyły się w gmachu WSD w Łodzi – za każdym razem z udziałem wykładowców seminaryjnych. Wzięli w nich udział: bp Bohdan Bejze, Włodzimierz Fijałkowski, bp Adam Lepa, ks. Tadeusz Sikorski, ks. Andrzej Świątczak²².

3. UDZIAŁ WYKŁADOWCÓW SEMINARYJNYCH W PRACACH GREMIOŃ KRAJOWYCH I MIĘDZYKRAJOWYCH

Innym przejawem pracy i zaangażowania *ad extra* wykładowców WSD w Łodzi jest ich członkostwo w różnorodnych komisjach, towarzystwach naukowych i komitetach. Nie wszystkie te gremia wykazują charakter ściśle naukowy, niemniej jednak zasiadanie w nich jest następstwem kwalifikacji danego wykładowcy i jego wysokich kompetencji²³.

Przedstawione zostanie najpierw członkostwo w gremiach międzynarodowych, a następnie wymienieni będą wykładowcy pełniący funkcje przewodniczących tych gremiów, które funkcjonują w skali kraju.

Nie uwzględnia się w niniejszym opracowaniu zwykłego członkostwa wykładowców seminaryjnych w różnych gremiach krajowych, takich jak komisje, rady naukowe, komitety, redakcje periodyków itp. Informacje na ten temat zamieszczone zostały w części zawierającej biogramy naukowe tych wykładowców²⁴.

²¹ Specjalność naukową wszystkich wymienionych wykładowców podano w ich biogramach naukowych.

²² Pomija się w tym miejscu wystąpienia profesorów łódzkiego Seminarium Duchownego w instytucjach i środowiskach pozalódzkich. Opracowanie tego, dość rozległego nurtu ich aktywności naukowej przekraczałoby ramy niniejszego artykułu.

²³ Uwzględnia się wyłącznie członkostwo aktualne, tzn. istniejące w chwili opracowania artykułu (1991 r.). Pomija się w tym miejscu działalność redakcyjną i wydawniczą profesorów WSD. Jest ona uwzględniona w biogramach naukowych.

²⁴ Ze względu jednak na trwający w Polsce II Synod Plenarny, będący największym wydarzeniem w życiu religijnym ostatniej dekady XX stulecia, należy tu odnotować, że czterech wykładowców WSD w Łodzi było do 1991 r. członkami Komisji Przygotowawczych II Synodu Plenarnego w

Pięciu wykładowców łódzkiego Seminarium Duchownego jest członkami gremiów międzynarodowych. Członkiem Cocieta Internazionale Tommaso d'Aquino jest biskup Bohdan Bejze. Biskup Adam Lepa zasiada w Europejskim Komitecie Biskupów do Spraw Mediów Masowych (CEEM). Członkiem Papieskiej Komisji Biblijnej jest ks. Lech Stachowiak. Do Międzynarodowego Stowarzyszenia Etyków (Societas Ethica) należy ks. Tadeusz Sikorski. Członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Psychologii Prenatalnej jest Włodzimierz Fijałkowski.

Ponadto kilku wykładowców WSD w Łodzi przewodniczy gremiom działającym w skali całego kraju.

Biskup Bohdan Bejze przewodniczy Komisji Episkopatu Polski ds. Dialogu z Niewierzącymi oraz Sekcji Filozoficznej wykładowców uczelni katolickich.

Biskup Adam Lepa jest przewodniczącym Komisji Episkopatu Polski ds. Środków Społecznego Przekazu.

Ksiądz Lech Stachowiak przewodniczy Sekcji Biblistów Polskich przy Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki Katolickiej.

Ksiądz Antoni Lewek jest przewodniczącym Sekcji Homiletów Polskich przy Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki Katolickiej.

Włodzimierz Fijałkowski jest honorowym przewodniczącym Sekcji Psychologii Prenatalnej Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Autor zdaje sobie sprawę, że naszkicowany w artykule obraz relacji łódzkiego Seminarium Duchownego z innymi instytucjami jest dość pobieżny i zgoła fragmentaryczny, dlatego też wymaga dalszych uzupełnień i pogłębienia. Wydaje się ponadto, że podjęte tu zagadnienie należałoby rozciągnąć na całe dzieje Uczelni. Wymaga to jednak gruntownych badań i cierpliwych poszukiwań²⁵.

Polisce: ks. Bogdan Dziwosz, bp Adam Lepa, ks. Ireneusz Pękalski i ks. Lech Stachowiak.

²⁵ Dla przykładu tylko należy tu wspomnieć postaci kilkorga wykładowców Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi, którzy po II wojnie światowej pracowali również w innych uczelniach i w różnorodnych gremiach naukowych: dr Natalia Han-Ilgiewicz, ks. prof. Henryk Rybus, prof. Tadeusz Hilarowicz, dr Wanda Póltawska, prof. Franciszek Wesołowski.